

Силабус
навчальної дисципліни
Філософія науки та освіти
2024-2025 навчальний рік

Освітньо-професійна програма: Теорія та методика навчання (фізика)

Спеціальність: 014 Середня освіта (Фізика)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Викладач:	кандидат філософських наук, доцент кафедри історії та філософії Дуденок Валентина Іванівна
Посилання на сайт:	Сторінка курсу в електронній системі МУДЛ: URL: https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=574 Персональна сторінка на сайті БДПУ: URL: http://bdpu.org/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/dudenok/
Контактний тел.:	(099) 300-70-15
Е-mail викладача:	Dudenok.vi@gmail.com
Графік консультацій	середа: 9.35-10.55

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні/семінарські /лабораторні заняття	Самостійна робота	звітність
1 сем. – 2/60	8	8	44	екзамен
2 сем. – 2/60	8	8	44	(2 сем.)

Семестр: 1-й, 2-й.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: наука, наукове пізнання, наукове дослідження, диференціація, інтеграція, науково-технічна революція, методологія, методи досліджень, теорія та експеримент, освіта, закон, тенденції, дискурс, концепт, синергетика.

Мета курсу: формування найповніших і цілісних уявлень здобувачів про соціокультурне та філософське значення науки як форми раціонального пізнання й духовного осягнення світу людиною, її сутність, предмет, функції та специфіку взаємовідношення з іншими формами суспільної свідомості; сучасний категоріальний апарат філософії науки, історичні аспекти та сучасні тенденції її розвитку; взаємозв'язок і взаємовплив науки, освіти та релігії; формування навичок теоретичної рефлексії, самостійного критичного мислення здобувачів, підвищення рівня їх світоглядної культури як підґрунтя подальшої плідної науково-дослідницької та педагогічної діяльності.

Предмет курсу: система філософських знань, що висвітлює теоретичні засади раціонального пізнання й духовного осягнення світу людиною, соціокультурне значення і взаємозв'язок науки та освіти, методологію наукового і навчального пізнання та сфера їх практичного застосування у ході теоретичної рефлексії й критичного аналізу основних світоглядних та методологічних проблем, які виникають у науці та освіті на сучасному етапі їх розвитку.

Компетентності та програмні результати навчання здобувачів вищої освіти:

<i>Компетентності:</i>	
<i>ЗК-1</i>	Здатність розв'язувати комплексні проблеми освітньої галузі на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів сталого розвитку, професійної етики та академічної доброчесності (<i>світоглядна компетентність</i>).
<i>ЗК-2</i>	Здатність застосовувати принципи і методи наукового пізнання у науково-педагогічній діяльності, виявляти та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), приймати обґрунтовані рішення, бути критичним і самокритичним (<i>методологічна компетентність</i>).
<i>ФК-2</i>	Здатність інтегрувати знання предметної та інших галузей, застосовувати методи наукового пізнання, виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
<i>Програмні результати навчання:</i>	
<i>ПРН-3</i>	Пояснює методологічні принципи наукового пізнання, загальні вимоги до структури і змісту, порядку проведення, обробки та оформлення результатів наукового дослідження (дисертації).
<i>ПРН-4</i>	Застосовує принципи і методи наукового пізнання для визначення актуальних проблем освітньої галузі, демонструє навички їх критичного аналізу, аргументує можливі ефективні шляхи вирішення існуючих проблем.
<i>ПРН-6</i>	Критично аналізує та узагальнює результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми з урахуванням соціальної та етичної відповідальності за прийняті рішення, визначає перспективи і напрями подальших наукових розвідок.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Філософія освіти як наука

Тема 1. Предмет філософії освіти. Предмет і природа філософського знання. Філософія як специфічний тип знання. Інституціоналізація філософії освіти. Методологія і функції філософії освіти. Гуманістична переорієнтація сучасного суспільства. Основні проблеми сучасної філософії освіти.

Тема 2. Соціальна та когнітивна природа філософії освіти. Освіта в контексті історії філософії. Освіта як складова духовного виробництва в суспільстві. Фундаменталізація освіти та диверсифікації навчальних програм. Технологізація освітньої діяльності в контексті реалій інформаційного суспільства. Соціальні витоки філософії освіти. Причини освітньої кризи в суспільстві.

Змістовий модуль 2. Сучасна проблематика філософії освіти

Тема 3. Основні проблеми сучасної філософії освіти. Філософські концепції освіти. Основні напрямки розвитку філософії освіти. Філософія як теоретична основа світогляду. Поняття іманентного та трансцендентного як специфічний спосіб упорядкування картини світу. Релігія і філософія в пошуках першооснов буття. Антропологія та аксіологія освіти. Нові концептуальні парадигми філософії світу. Проблеми становлення філософії освіти в Україні.

Тема 4. Еколого-планетарний вимір системи освіти. Узагальнююча парадигма розвитку суспільства. Поняття технократичної цивілізації. Коеволюційна стратегія розвитку природи і суспільства. Екологічний імператив. Екотехнічний переворот як принципова зміна ціннісних орієнтирів. Ноосферні принципи функціонування єдиного планетарного комплексу. Механізми подолання загальноцивілізаційної кризи. Синергетичний підхід до освітньої практики. Основні напрямки концептуалізації нової філософської парадигми сучасної освіти.

Змістовий модуль 3. Гносеологія освіти

Тема 5. Основні поняття та ідеї гносеології. Загальні уявлення про теорію пізнання, її предмет і метод. Поняття “знання” і “пізнання”. Багатоманітність форм пізнання. Поняття “гносеологія” (“епістемологія”). Становлення гносеології в історії філософії та її місце в системі філософського знання. Об'єкт, суб'єкт і джерела пізнання. Специфіка агностицизму і скептицизму.

Тема 6. Чуттєве і раціональне пізнання. Сенсуалізм і раціоналізм. Проблема розуміння в пізнанні. Основні форми чуттєвого і раціонального пізнання. Розуміння як засіб пізнання. Феномен ірраціональності.

Змістовий модуль 4. Освіта в структурі світогляду

Тема 7. Світогляд людини як проблема філософії освіти. Світогляд як духовно-практичне відношення до світу. Світогляд людини як проблема філософії освіти. Освіта в структурі світогляду. Історичні типи світогляду (міфологія, релігія, філософія як наука). Поняття наукового світогляду та умови його формування.

Тема 8. Антропологія як вчення про сутність людини. Поняття філософської антропології. Характеристика основних філософсько-антропологічних принципів та проблем. Сучасні системи філософської антропології. Суспільство і особистість. Філософський зміст понять “особа”, “індивід”, “індивідуальність”. Свобода і відповідальність особи. Ціннісні орієнтації особистості. Проблема сенсу життя людини. Принцип єдності буття і мислення. Загальні форми людського освоєння дійсності. Проблема відчуження людини в сучасному світі.

Змістовий модуль 5. Наука і освіта

Тема 9. Наука як компонент культури. Наука як системна форма знання та соціальний інститут. Наука і освіта. Періодизація історії науки. Особливості рівнів наукового пізнання. Проблема, гіпотеза, теорія як форми наукового пізнання. Проблема істинності наукових знань. Поняття про метод і методологію. Основні методи наукового пізнання. Сцієнтизм і антисцієнтизм. Уявлення про етику науки.

Тема 10. Конструктивістська педагогіка і емпірико-аналітичні напрямки в філософії освіти. Філософсько-педагогічні концепції з позицій біхевіоризму, гештальптізму, психоаналізу, кібернетики. Аналітична філософія з поч. 60-х рр. ХХ ст. в США, Англії, Австралії (І. Шеффлер, Р.С. Пітерс, Е. Макміллан, Д. Солтис та ін.). Критико-раціоналістична філософія К. Поппера, В. Брецінка, Г. Здарцила, Ф. Кубе, Р. Лохнера і ін.

Змістовий модуль 6. Постмодернізм як філософська програма

Тема 11. Постмодернізм і класична філософія освіти. Поняття освіти в філософії. Основні світоглядні парадигми. Освіта в традиційному та модерністському суспільстві. Репродуктивні та інноваційні моделі освіти. Постмодернізм як філософська програма та його вплив на сучасний світ. Ж.-Ф. Ліотар - Ж. Деррида - Ж. Бодрийар - Ж. Делез - Ф. Гваттарі.

Тема 12. Національна ідея як вектор освітнього простору. Пошук національної ідеї. Проблеми самоідентифікації нації. Дилема національного та загальнолюдського в освіті і вихованні. Проблема сумісності європейських та вітчизняних освітніх парадигм. Гуманітаризація як засіб гуманізації освіти. Розвиток нових інформаційних технологій освіти в Україні (неперервне та дистанційне навчання). Світоглядно-методологічні виміри реформи середньої і вищої освіти в Україні. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст.

Методи навчання:

- методи стимулювання та організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів: словесні (розповідь, пояснення, бесіда, лекція, навчальна дискусія, опора на життєвий досвід, створення ситуацій пізнавальної новизни), наочні (ілюстрації, презентації), методи активного навчання (вирішення ситуаційних задач (кейсів), ділові ігри; робота в малих групах); методи контролю і самоконтролю з використанням засобів дистанційного навчання (інтерактивні комп'ютерні відеоконференції, on-line консультації на базі освітньої платформи Zoom та месенджерів (Telegram, Viber);

- пояснювально-ілюстративний; частково-пошуковий (евристичний); проблемний виклад навчального матеріалу; індуктивні, дедуктивні, метод аналогій, опитування, робота з науково-методичними джерелами, самостійна робота з електронним навчально-методичним комплексом.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс передбачає лекційні і семінарські заняття, самостійну та індивідуальну роботу здобувачів. За підсумками лекційних занять здобувачі мають підготувати відповідний конспект основних теоретичних питань навчального курсу. Семінарські заняття передбачають усне опрацювання теоретичних питань та дискусію за темою. Підготовка завдань до самостійних та

індивідуальних робіт здійснюється у друкованому вигляді за визначеним шаблоном (формат Microsoft Word або PowerPoint (за необхідністю) та передбачає усне опитування здобувачів протягом семінарського заняття до теми або на груповій/індивідуальній консультації. Для зручного опрацювання здобувачами змісту курсу передбачено використання навчально-методичних матеріалів, розташованих на платформі Moodle у відповідній вкладці сайту БДПУ.

Політика освітньої компоненти ґрунтується на засадах академічної доброчесності, прийнятої в Університеті (https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/akademdobrochesnist_sayt.pdf). Не допускається академічний плагіат, фальсифікація і фабрикація даних, списування; забороняється використання здобувачами освіти додаткових джерел інформації під час оцінювання навчальних результатів (у тому числі засобами електронного зв'язку). Якщо у ході освітньої діяльності здобувач використовує інтернет-ресурси, штучний інтелект або інші джерела інформації, він має про це обов'язково вказувати (наводити відповідні посилання).

Технічне і програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (комп'ютер, мультимедійний проектор, екран, інтерактивна дошка); програмне (Microsoft Office: PowerPoint, Word, Moodle, Інституційний репозитарій БДПУ); наочність (презентації у форматі PowerPoint).

Система оцінювання та вимоги:

№ з/п	Вид роботи за темами (змістові модулі №1-6)	Бали
1.	Сумлінне та охайне ведення конспектів лекцій і семінарських занять.	5
2.	Підготовка доповіді, презентації на семінарському занятті.	5
3.	Активна пізнавальна робота на семінарі під час аналізу теоретичних питань курсу.	5
4.	Виконання завдань самостійної роботи.	5
	<i>максимум за ЗМ №1-6:</i>	60
	<i>підсумковий модульний контроль (екзамен)</i>	40
	<i>Загалом:</i>	100

За підсумками навчання з дисципліни за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів із розрахунку: 60 балів за поточне оцінювання, 40 – підсумковий контроль. Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$K = T_1 + T_2 + T_3 + ПМК = 100,$$

де K – загальна кількість балів, T_1, T_2, T_3, \dots – кількість балів за темами, $ПМК$ – кількість балів за підсумковий контроль.

Для оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти застосовується внутрішня університетська шкала. Мінімальний пороговий рівень оцінки з освітньої компоненти є єдиним в Університеті, не залежить від форм і методів оцінювання і складає 50 балів.

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90 – 100	A
78 – 89	B
65 – 77	C
58 – 64	D
50 – 57	E
35 – 49	FX (з можливістю повторного складання)
1 – 34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

Основна:

1. Аніловська Г. Я. Університетська освіта: навч. посібник. Львів: Магнолія, 2021. 304 с.
2. Гуроров О.І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник. Х.: ХНАУ, 2017. 272 с.
3. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Організація та методологія наукових досліджень : навч. посібник. Х.: Право, 2017. 448 с.

4. Ладанюк А.П. Методологія наукових досліджень : навч. посібник. К. : Ліра-К, 2020. 352 с.
5. Опачко М.В. Філософія сучасної освіти: навч. посібник. Ужгород: УжНУ, 2019. 60 с.
6. Петрушенко В. Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: «Магнолія- 2006», 2021. 350 с.
7. Пономарьов О. С., Костира І. В. Практикум з філософії освіти : навч.-метод. посібник . Харків: НТУ «ХП», 2019. 104 с.
8. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків : Право, 2023. 424 с.
9. Філософія освіти: навч. посібник / Т.Н. Кучера, Л.І. Насонова, В.В. Дейнека. Харків: ХНМУ, 2015. 63 с.
10. Філософія освіти (хрестоматія) / уклад.: Огнев'юк В. О., Кузьменко О. М. Київ, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. 506 с.
11. Філософія освіти і науки: навч. посібник / І. С. Алексейчук та ін. Слов'янськ, 2019. 365 с.
12. Філософія освіти: навч. посібник / за ред. В. П. Андрущенко та ін. К.: Вид. НПУ імені М.П. Драгоманова. 2021. 348 с.
13. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін.; за ред. І. С. Добронравової. К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.

Додаткова:

14. Жижко Т. А. Філософія академічної освіти : К. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. 403 с.
15. Калюжна В. Ю. Філософія освіти американського Просвітництва. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2008. 206 с.
16. Навчальний посібник з курсу «Філософія науки» / за ред. З.В. Стежко. Кропивницький: ЦНТУ, 2020. 93 с.
17. Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України): збірник наук. праць / за ред. В.Г. Кременя. К. : Видав. Дім «Сам», 2017. 400 с.
18. Семенюк Н.В. Філософія безперервної освіти. К. : Знання України, 2014. 347 с.
19. Філософія, логіка, філософія освіти: кредитно-модульний курс / за ред. Р.О. Додонова, Л.І. Мозгового. К.: Центр учбової літератури, 2014. 512 с.
20. Філософія освіти і науки: навч. посібник / В.П. Загороднюк та ін. К.: Знання України, 2017. 348 с.
21. Яцишин А.В. Цифрові відкриті системи у підготовці аспірантів і докторантів: монографія. К.: ЦП Компрінт. 2020. 416 с.

Інформаційні ресурси:

- Сайт Міністерства науки і освіти України. [URL: https://mon.gov.ua](https://mon.gov.ua)
- Сайт НАН України. [URL: https://www.nas.gov.ua](https://www.nas.gov.ua)
- Сайт НАПН України. [URL: http://naps.gov.ua](http://naps.gov.ua)
- Сайт Українського інституту науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ). [URL: http://www.uintai.kiev.ua](http://www.uintai.kiev.ua)
- Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. [URL: http://www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua)
- Електронний каталог Бердянського державного педагогічного університету. [URL: https://library.bdpu.org/e-katalog](https://library.bdpu.org/e-katalog)
- Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти: навч.-метод. посібник. Київ, 2010. 164с. [URL: http://moskalik.at.ua/inshi/filosofija_osviti.pdf](http://moskalik.at.ua/inshi/filosofija_osviti.pdf)
- Губерський Л.В., Приятельчук А.О., Бойченко І.В. (ред.) Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). [URL: http://www.twirpx.com/file/1035587/](http://www.twirpx.com/file/1035587/)
- Клепко С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава: ПОППО, 2006. 328 с. [URL: http://moskalik.at.ua/inshi/klepko2.pdf](http://moskalik.at.ua/inshi/klepko2.pdf)
- Огнев'юк В. О. Філософія освіти: хрестоматія. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Київ, 2014. [URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/6674/](http://elibrary.kubg.edu.ua/6674/)